

7 Arbetskraft inom jordbruket

I kapitel 7 redovisas uppgifter om arbetsinsatserna inom framförallt jordbruk och skogsbruk. Från den årliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) har hämtats uppgifter om förvärvsarbete inom jordbruk och skogsbruk och deras andel av samtliga förvärvsarbetande. Uppgifter lämnas vidare om jordbrukarnas åldersfördelning.

Sammanfattning

Förvärvsarbete

År 2002 var enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, knappt 74 000 personer sysselsatta inom jordbruk med binärningar, varav knappt 56 000 inom jordbruk. Detta innebär 1,8 respektive 1,3 % av samtliga förvärvsarbetande personer. Den största andelen sysselsatta i jordbruk med binärningar noteras för Gotlands län med 6,5 % medan andelen är lägst i Stockholms län med endast 0,4 % (tabell 7.1).

Företagarnas åldersfördelning

Jordbrukarnas medianålder ligger i intervallet 50–54 år. 18 % är 65 år eller äldre och 6 % är yngre än 35 år. Förändringarna i de här avseendena har varit små under senare år. Andelen företagare som är 65 år eller äldre är avsevärt högre i små än i stora företag (tabell 7.2).

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

Antalet sysselsatta i det svenska jordbruket, beräknade enligt EU:s statistikkrav, uppgick 1999 till totalt till 177 000 personer, vilket framgår av tabell 7.3. Vid företag som drivs av fysisk person var antalet sysselsatta företagare och familjemedlemmar 133 000. Stadigvarande sysselsatta, som ej var familjemedlemmar till företagaren eller som var sysselsatta i företag drivna av juridisk person, uppgick till 24 000. Antalet tillfälligt sysselsatta utan familjean-

knytning till företagaren och med i allmänhet mycket låg sysselsättning var 20 000 personer.

Den totala sysselsättningen omräknad till arbetskraftsenheter, Annual Work Unit (AWU) enligt EU:s definition uppgick till 74 000. En AWU motsvarar arbetstiden för en heltids-sysselsatt, för Sverige räknat efter 1 800 timmar per år. Är sysselsättningen mindre räknas motsvarande andel av en AWU. En redovisad sysselsättning på 1 800 timmar eller mer räknas alltid som en AWU. Företagaren och dennes familjemedlemmar svarar för tre fjärdedelar av det totala antalet arbetskraftsenheter (tabell 7.4).

Sysselsättningen i jordbruket domineras av männen både vad gäller antal personer och antal AWU. Av alla företagare och familjemedlemmar (såväl stadigvarande som tillfälligt sysselsatta) samt övriga stadigvarande sysselsatta utgör männen 106 000 (67 %) och kvinnorna 51 000 (33 %) (tabell 7.4).

Närmare hälften av samtliga sysselsatta redovisar under 25 % arbetstid i jordbruket. Av företagarna har en fjärdedel motsvarande heltid eller mer i sysselsättningsgrad. Från tidigare undersökningar och från kommentarer i samband med SCB:s undersökning har det framkommit att en stor andel av dem som redovisat 1 800 timmar eller mer anser sig ha väsentligt högre arbetsinsatser än vad som motsvarar normal heltid.

Kvinnornas andel minskar i timgrupper med stigande timantal. I högsta timgruppen finns t.ex. endast ca 5 700 kvinnor redovisade jämfört med ca 29 000 män (tabell 7.5).

Om statistiken

Förvärvsarbete

I **tabell 7.1** redovisas uppgifter från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS (tidigare benämnd årlig regional sysselsättningsstatistik, ÅRSYS) om antal förvärvsarbete i jordbruk med binäringar år 2002. Resultaten avser förvärvsarbete i åldern 16 år och äldre vilka bedöms ha utfört i genomsnitt minst en timmes arbete per vecka under november 2002.

Branschindelningen i RAMS är fr.o.m. 1995 gjord efter standard för svensk näringsgrensindelning 1992 (SNI92) och fr.o.m. 2002 efter standard för svensk näringsgrensindelning 2002 (SNI2002).

RAMS grundas på administrativa dataregister som inhämtas eller sammanställs av SCB. Den viktigaste källan är registret över kontrolluppgifter från arbetsgivare men uppgifter hämtas även från andra källor, t.ex. taxeringsbanden och SCB:s företagsregister.

RAMS genomfördes första gången 1985 och har sedan dess tagits fram varje år. Den senast framtagna årgången avser sysselsättningen 2002. RAMS ligger också till grund för sysselsättningsstatistiken i de två senaste folk- och bostadsräkningarna (FoB 85 och FoB 90).

Det är viktigt att påpeka att fördelningen på näringsgren i RAMS grundas på det s.k. mestkriteriet, vilket förklarar varför RAMS redovisar betydligt färre personer inom jordbruk än Lantbruksregistret. I Lantbruksregistrets registrering kommer i princip alla personer med som under året varit sysselsatta på jordbruksföretag, dvs. även personer som är huvudsakligen verksamma i andra näringar. RAMS anses å andra sidan något underskatta antalet förvärvsarbete inom jordbruk (se kapitel 15).

Företagarnas åldersfördelning

Vid den årliga uppgiftsinsamlingen till lantbruksregistret erhålls bl.a. uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning. Resultaten avser företagare vid företag med mer än 2 hektar åker-

mark. Som företagare i Lantbruksregistret räknas definitionsmässigt den person som juridiskt och ekonomiskt svarar för verksamheten. Sålunda redovisas endast uppgifter för den förste företagaren även om flera personer gemensamt brukar ett företag. Fram t.o.m. 1995 kunde ytterligare högst två företagare ingå i redovisningen. Ändringen 1996 skedde som anpassning till EU:s riktlinjer på området.

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

I anslutning till uppgiftsinsamlingen för lantbruksregistret har SCB för åren 1995, 1997 och 1999 genomfört särskilda sysselsättningsundersökningar anpassade till EU:s krav. Resultat från 1999 års undersökning redovisas i **tabellerna 7.3–5**.

Sysselsatta personer redovisas som företagare, familjemedlemmar till företagaren eller som ej familjemedlemmar. Enligt EU:s bestämmelser skall endast en person redovisas som företagare.

Annan publicering

Antalet förvärvsarbete enligt RAMS med fördelning på näringsgren finns samlade i det årliga statistikpaketet AMPAK vid SCB. Bl.a. sker redovisning på län och kommun och med uppdelning på kön.

Redovisning på begränsad näringsgrensnivå sker också i Sveriges Statistiska Databaser, som kan nås via SCB:s webbplats www.scb.se.

Uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning (årligen sedan 1968) publicerades av Jordbruksverket och SCB i Statistiska meddelanden, serie JO 34. Sysselsättningen i jordbruket enligt EU:s statistikkrav har likaledes redovisats i Statistiska meddelanden, senast JO 30 SM0001.

SM-publicationerna för senare år är tillgängliga på Internet och kan nås via SCB:s eller Jordbruksverkets webbplats (www.scb.se) respektive www.sjv.se.

Delar av jordbruksstatistiken publiceras också i Sveriges Statistiska Databaser i anslutning till SCB:s webbplats.

Tabell 7.1

**Förvärvsarbetande befolkning inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske 2002
efter arbetsplatsens belägenhet**
Economically active population in agriculture, forestry, hunting and fishing by place of work

Område	Förvärvsarbetande inom jordbruk skogsbruk m.m.				Förvärvsarbetande inom jord- bruk, skogsbruk m.m. i procent av samtliga förvärvsarbetande			
	Män	Kvin- nor	Summa	Därav jord- bruk ¹	Män	Kvin- nor	Samt- liga	Därav jord- bruk ¹
<i>Län</i>								
Stockholms	2 576	1 111	3 687	3 315	0,5	0,2	0,4	0,3
Uppsala	2 047	601	2 648	2 162	3,3	1,0	2,1	1,7
Södermanlands	1 865	585	2 450	1 999	3,4	1,1	2,3	1,9
Östergötlands	3 547	800	4 347	3 532	3,6	0,9	2,4	1,9
Jönköpings	2 720	745	3 465	2 413	3,2	1,0	2,2	1,5
Kronoberg	1 771	494	2 265	1 373	3,8	1,2	2,6	1,6
Kalmar	3 254	778	4 032	3 125	5,9	1,6	3,9	3,0
Gotlands	1 270	344	1 614	1 553	10,1	2,8	6,5	6,2
Blekinge	1 203	282	1 485	1 109	3,5	0,9	2,2	1,7
Skåne	8 501	2 946	11 447	10 561	3,3	1,2	2,3	2,1
Hallands	2 898	932	3 830	3 299	5,0	1,7	3,4	2,9
Västra Götalands	7 898	2 250	10 148	8 552	2,1	0,7	1,4	1,2
Värmlands	2 072	455	2 527	1 482	3,4	0,8	2,2	1,3
Örebro	1 938	450	2 388	1 686	3,0	0,8	1,9	1,4
Västmanlands	1 603	450	2 053	1 671	2,7	0,9	1,8	1,5
Dalarnas	2 487	587	3 074	1 431	3,9	1,0	2,5	1,2
Gävleborgs	2 274	552	2 826	1 639	3,6	1,0	2,3	1,4
Västernorrlands	2 082	494	2 576	1 232	3,6	0,9	2,3	1,1
Jämtlands	1 880	376	2 256	1 086	6,3	1,4	3,9	1,9
Västerbottens	2 173	484	2 657	1 457	3,7	0,9	2,3	1,3
Norrbottens	1 770	341	2 111	1 038	3,1	0,7	1,9	1,0
<i>Hela riket</i>	57 829	16 057	73 886	55 715	2,7	0,8	1,8	1,3

1) Jordbruk, jakt och service i anslutning härtill (SNI 01).

Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik.

Tabell 7.2
Jordbruksföretagarnas åldersfördelning 2002

Age distribution of holders

Storleksgrupp; produktions- område	Antal företagare i åldern, år								Juridisk person eller uppgift saknas	Summa
	Under 25	25– 34	35– 44	45– 49	50– 54	55– 59	60– 64	Över 64		
<i>Storleksgrupp, hektar åkermark</i>										
2,1– 5,0	56	551	1 687	1 233	1 406	1 642	1 273	3 147	268	11 263
5,1– 10,0	64	668	2 068	1 364	1 612	1 811	1 435	2 992	298	12 312
10,1– 20,0	83	777	2 291	1 570	1 863	2 109	1 652	3 072	420	13 837
20,1– 30,0	45	431	1 502	971	1 104	1 190	951	1 353	302	7 849
30,1– 50,0	42	609	2 001	1 343	1 418	1 460	1 178	1 129	432	9 612
50,1– 100,0	41	672	2 312	1 533	1 526	1 451	1 006	717	979	10 237
100,1–	13	321	1 079	739	742	625	372	235	1 714	5 840
<i>Produktionsområden</i>										
Gss	25	278	920	659	694	718	568	902	649	5 413
Gmb	44	498	1 316	818	901	900	737	1 163	542	6 919
Gns	51	501	1 529	1 009	1 200	1 162	926	1 555	643	8 576
Ss	36	558	1 954	1 435	1 490	1 730	1 204	1 755	926	11 088
Gsk	98	1 253	4 062	2 588	2 838	2 947	2 340	4 302	779	21 207
Ssk	39	393	1 251	856	1 011	1 095	774	1 275	296	6 990
Nn	34	333	1 181	847	928	1 044	752	988	253	6 360
Nö	17	215	727	541	609	692	566	705	325	4 397
<i>Hela riket</i>										
2002	344	4 029	12 940	8 753	9 671	10 288	7 867	12 645	4 413	70 950
2000	405	5 077	14 769	9 532	10 746	10 449	8 062	13 287	4 471	76 798
1999	310	4 878	14 617	9 784	11 261	10 126	8 339	15 842	4 962	80 119
1998	363	5 436	15 491	10 507	12 049	10 177	8 673	17 323	5 288	85 307
1997	410	6 013	16 244	10 945	12 324	9 924	8 781	17 930	5 455	88 026
1996	425	6 386	16 825	11 340	12 348	9 730	8 938	18 328	6 174	90 488

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.3

Antal stadigvarande och tillfälligt sysselsatta personer i jordbruket 1999 i olika grupper samt arbetstid i arbetskraftsenheter AWU

Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU

Område	Företagare och familjemedlemmar, stadigvarande och tillfälligt sysselsatta		Ej familjemedlemmar				Totalt	
			Stadigvarande sysselsatta		Tillfälligt sysselsatta			
	Personer	AWU	Personer	AWU	Personer	AWU	Personer	AWU
<i>Län</i>								
Stockholms	2 975	1 249	1 127	706	429	104	4 531	2 059
Uppsala	4 833	2 242	858	530	541	72	6 232	2 844
Södermanlands	3 523	1 638	1 059	742	620	95	5 202	2 475
Östergötlands	6 110	2 980	1 819	1 197	1 162	158	9 091	4 335
Jönköpings	7 448	3 283	813	464	671	70	8 932	3 817
Kronobergs	4 799	2 013	370	213	347	33	5 516	2 259
Kalmar	6 212	3 192	1 215	881	1 863	182	9 290	4 256
Gotlands	3 255	1 790	623	441	412	61	4 290	2 292
Blekinge	2 445	1 122	425	272	1 292	134	4 162	1 528
Skåne	16 725	8 061	5 028	3 666	5 201	730	26 954	12 457
Hallands	6 559	3 013	1 596	1 078	1 269	167	9 444	4 258
Västra Götaland	26 619	10 678	3 474	2 071	2 525	350	32 618	13 098
Värmlands	6 989	2 165	743	403	763	75	8 495	2 643
Örebro	4 438	1 802	707	444	489	58	5 634	2 304
Västmanlands	3 994	1 626	738	452	409	48	5 141	2 125
Dalarnas	4 068	1 527	556	333	346	43	4 970	1 903
Gävleborgs	4 978	1 908	578	304	460	50	6 016	2 261
Västernorrlands	4 826	1 633	516	262	355	34	5 697	1 929
Jämtlands	3 658	1 390	482	265	400	41	4 540	1 695
Västerbotten	5 432	1 856	799	467	401	46	6 632	2 368
Norrbottnens	2 918	1 008	503	284	260	45	3 681	1 337
<i>Hela riket</i>	132 824	56 172	24 029	15 473	20 215	2 596	177 068	74 242

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.4**Antal sysselsatta i jordbruket 1999 av olika kategorier personer och arbetskraftsenheter**

Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU

Grupper sysselsatta	Antal företag	Personer				Arbetskraftsenheter			
		Män	Kvinnor	Totalt	Procent	Män	Kvinnor	Totalt	Procent
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>									
Företagare	75 619	68 332	7 594	75 916	43	35 378	2 512	37 889	51
Makar/sambor och övriga familjemedlemmar		19 885	37 023	56 908	32	6 674	11 609	18 283	25
Stadigvarande sysselsatta (ej familjemedlemmar)		6 155	1 765	7 890	4	3 787	828	4 616	6
Tillfälligt sysselsatta (ej familjemedlemmar)		13 714	8	1 441	2
Totalt		154 428	87	62 229	84
<i>Sysselsatta i företag som drivs av juridisk person</i>									
Stadigvarande sysselsatta	5 491	11 313	4 826	16 139	9	8 139	2 719	10 858	15
Tillfälligt sysselsatta		6 501	4	1 156	1
Totalt		22 640	13	12 013	16
Samtliga sysselsatta	81 407	177 068	100	74 242	100

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.5

Sysselsatta personer efter timmar i företagets jordbruk 1999 (utom tillfälligt sysselsatta ej familjemedlemmar)*Number of permanent and temporary occupied persons for different groups of hours in agriculture (temporary occupied non family workers excluded)*

	Timmar per år i jordbruket. Personer					Totalt
	1–	450–	900–	1 350–	1 800–	
	449	899	1 349	1 799		
Män						
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>						
– Företagare	26 184	10 656	7 407	4 767	19 308	68 322
– Makor/sambor till företagare	2 270	665	349	157	441	3 882
– Övriga familjemedlemmar	10 167	2 047	1 059	685	2 045	16 003
<i>Övriga stadigvarande sysselsatta</i>	4 042	1 691	1 630	2 456	7 619	17 438
<i>Samtliga¹</i>	42 663	15 059	10 445	8 065	29 413	105 645
Kvinnor						
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>						
– Företagare	591	1 700	1 946	1 939	1 418	7 594
– Makor/sambor till företagare	19 508	4 620	2 771	1 674	3 007	31 578
– Övriga familjemedlemmar	4 324	483	296	112	230	5 445
<i>Övriga stadigvarande sysselsatta</i>	2 282	919	964	889	1 537	6 591
<i>Samtliga¹</i>	30 916	7 010	4 622	2 994	5 666	51 208
Båda könen						
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>						
– Företagare	30 988	11 644	7 998	5 086	20 200	75 916
– Makor/sambor till företagare	21 776	5 285	3 120	1 831	3 448	35 460
– Övriga familjemedlemmar	14 491	2 530	1 355	797	2 275	21 448
<i>Övriga sysselsatta stadigvarande</i>	6 324	2 610	2 594	3 345	9 156	24 029
<i>Samtliga¹</i>	73 579	22 069	15 067	11 059	35 079	156 853

1) P.g.a. avrundning överensstämmer inte alltid en summering över rader och kolumner med redovisade totaler.

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.